

ชีวิตนี้

ได้ช่วยให้ฉันมีโอกาสเรียนรู้อะไรบ้าง?

.....ระพี สาคริก

บทนำ

ชีวิตนี้ได้ช่วยให้ฉันมีโอกาสเรียนรู้อะไรบ้าง ที่ควรถือว่ามีคุณค่าอย่างแท้จริง มันแค่เรื่องกล้วยไม้เท่านั้นละหรือ ? นี่เป็นคำถามซึ่งน่าจะมีการทบทวนกันใหม่ เพื่อให้ได้คำตอบซึ่งน่าจะลึกซึ้งมากกว่าภาพที่คนส่วนใหญ่มองเห็นกันมาแล้วในอดีต

ชีวิตนี้ฉันได้ทุ่มเททำอะไรมาแล้วบ้าง ที่มีคุณค่า ? เป็นคำถามซึ่งคิดว่าแต่ละคนควรจะสนใจค้นหาความจริง แต่ผู้ที่มีนิสัยมองออกจากตัวเองด้านเดียว คงยังไม่เห็นคำตอบ ทำให้ยิ่งคิดไปก็ยิ่งเพิ่มความสับสนมากขึ้น

เธอนั้นเป็นที่รักทุกคน ฉันขออนุญาตบอกความจริงว่า ตนเป็นคนมีนิสัยสร้างจินตนาการกับความใฝ่ฝันมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็กๆ คนหนึ่ง ถ้ามีใครถามว่า สร้างจินตนาการไปทำไมกัน ? ฉันคงตอบว่า เพราะสร้างแล้ว มันทำให้มีความสุขในขั้นแรก หากถามต่อไปอีกว่า ใฝ่ฝันหาอะไร ? ฉันคงตอบได้ทันทีว่า ใฝ่ฝันที่จะค้นหาความจริงจากการมีโอกาสสัมผัสกับทุกสิ่งทุกอย่างนะซี

แม้ระหว่างช่วงซึ่งชีวิตยังเป็นเด็กนักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมตอนต้น ๆ หลายคนแม้กระทั่งครูมักมองเห็นว่า ฉันเป็นคนเรียนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้ผลค่อนข้างโดดเด่นมาก แต่ตนกลับไม่สนใจผลการเรียนมากนัก หากมีนิสัยรู้แล้วนำไปสอนเพื่อน ๆ แบบถอดหัวใจออกมาให้กันจริงๆ

แม้ช่วงเริ่มต้นเรียนวิทยาศาสตร์ ฉันก็เริ่มมีจินตนาการ และใฝ่ฝันที่จะใช้สิ่งซึ่งตนเรียนมา นำมาดัดแปลงใช้สิ่งที่ตกลงอยู่บนพื้นดิน เามาประดิษฐ์สรรพสิ่งต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ช่วยให้ตนเดินทางไปไหนมาไหนได้อย่างอิสระ

แน่นอนแล้วว่า ฉันต้องการอิสรภาพที่จะเดินทางท่องเที่ยวไปในโลกกว้าง เพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ตนจึงมุ่งมั่นทำงานทุกอย่าง และนำทุกสิ่งซึ่งพบได้ในชีวิตประจำวัน มาคิดค้นหาความจริง โดยไม่ยอมให้มีสิ่งใดคลาดไปจากสายตาที่สื่อถึงจิตใจตัวเองอย่างอิสระแม้แต่เรื่องเล็กน้อย

ฉันมีจิตสำนึกอยู่ในใจเป็นธรรมชาติเสมอมาว่า ตนจะทุ่มเททั้งชีวิตให้กับการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม ที่ควรจะอยู่ร่วมกันอย่าง

มีความสุข โดยลำดับความสำคัญเริ่มต้นจากเขาวชนและกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งชีวิตยังคงอยู่ในสภาพด้อยโอกาส อย่างปราศจากการคิดเอาตัวรอด

ฉันเริ่มต้นมีความคิดมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กแล้วว่า **ตนจะทำอะไรก็ได้โดยไม่ต้องตามกันคนอื่น** แต่สิ่งนั้นควรจะมีสภาพและวิถีทางที่ทวนกระแสสังคมอย่างทำหายนมาก โดยที่เชื่อว่า มันน่าจะนำไปสู่ความภูมิใจอย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังมีผลทำให้เกิดแรงสะท้อนกลับมาสอนให้ตนมีโอกาสเรียนรู้ความจริงได้ทุกเรื่อง !

ฉันใช้ชีวิตมุ่งมั่นปฏิบัติอย่างจริงจังจากสิ่งซึ่งตนมีอยู่ในหัวใจอย่างมั่นคงแน่วแน่มตลอด แม้ว่าช่องทางใดซึ่งพบทางตันจากความรู้สึกของตัวเอง ตนก็จะปรับเปลี่ยนไปสู่วิถีทางใหม่ได้คล่องตัวพอสมควร ไม่ว่าเส้นทางนั้นจะใกล้หรือไกลแค่ไหน แม้อาจต้องทวนจนกระทั่งทำให้เสียเวลาไปบ้าง

ทำไมฉันจึงจับงานกล้วยไม้ ?

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากตนเป็นคนยึดติดอยู่กับสิ่งต่างๆ น้อยมาก อีกทั้งมีความอดทนค่อนข้างสูง ในที่สุดฉันก็พบความจริงว่า แม้การจับงานค้นคว้าหาความรู้เรื่องกล้วยไม้เพื่อนำออกเผยแพร่สู่เพื่อนมนุษย์ ทั้งๆ ที่ตนไม่มีทรัพย์สินเงินทองจะนำมาจับจ่าย แต่เป็นเพราะมีจิตวิญญาณที่มุ่งมั่นจริงๆ จึงสู้สละรายได้ส่วนตัวซึ่งตนก็มีไม่มากนัก ร่วมกับการแสวงหาสิ่งทีคนอื่นเลิกใช้แล้วทิ้งไว้ นำมาดัดแปลงใช้ประโยชน์ ถือเป็น การหาทางออกโดยไม่ต้องใช้เงิน

ในที่สุดฉันก็พบถึงส้วมซึมที่ใช้แล้ว ถูกปล่อยให้ฝังจมดินอยู่บริเวณหลังบ้านราชการซึ่งตนและครอบครัวพักอาศัย ฉันขุดมันขึ้นมาด้วยมือของตัวเองจากการใช้จอบเล่มเดียว เพื่อนำมาดัดแปลงทำตุ้เลี้ยงลูกกล้วยไม้เล็กต้นแรกที่ตนเพาะสำเร็จใหม่ ๆ

จากจุดเล็กๆ ดังกล่าว ช่วยให้ฉันได้รับข้อมูลความรู้ นำออกเผยแพร่สู่สาธารณชนจนกระทั่งมาถึงช่วงหลังๆ ฉันมีโอกาสเข้าไปยื่นอยู่ในสวนกล้วยไม้แห่งหนึ่ง ซึ่งปลูกลูกกล้วยไม้ขนาดเล็กไว้หลายแสนต้น เพื่อเตรียมส่งไปขายทั่วโลก

มันทำให้ฉันมองเห็นสวรรค์ได้อย่างชัดเจน จากความรู้สึกซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติในหัวใจตัวเองขณะนั้นว่า **หากไม่มีวันนี้ย่อมไม่มีวันนี้** ซึ่งความรู้สึกลักษณะนี้เกิดจากความมีสติโดยแท้ และสิ่งนี้มีอิทธิพลกำหนดให้ความเจริญก้าวหน้าสามารถเป็นไปได้อย่างมั่นคง เนื่องจากสิ่งดังกล่าวคือส่วนหนึ่งซึ่งช่วยเสริมสร้าง จิตสำนึกรับผิดชอบ ให้แก่ตนเอง

ผลงานจากกล้วยไม้ ได้ทำให้วงการกล้วยไม้ของไทยสามารถเจริญก้าวหน้ามาได้อย่างต่อเนื่อง มาถึงช่วงหลังๆ ไม่ว่ามีงานแสดงกล้วยไม้ในประเทศไหน แม้งานแสดง

พันธุ์ไม้ทั่วไป ฉันมักได้รับเชิญไปร่วมเป็นกรรมการตัดสินระดับสูง บางครั้งก็เป็นผู้บรรยายในที่ประชุม จนถึงเป็นประธานในพิธีเปิดงาน

นอกจากนั้น มักมีผู้ขอเชิญให้ไปพักตามบ้านด้วยความรู้สึกเคารพรักอย่างสนิทใจ ทำให้ฉันได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากหลายประเทศ แต่ตนก็ไม่ได้ตกเป็นทาสการยกย่องสรรเสริญเหล่านั้น หากช่วยให้เกิดความเข้าใจในสังขรรณลิกซึ่งแน่นอนยิ่งขึ้น

ดังนั้นหากทวนกลับมาพิจารณาตัวเองมากขึ้น ก็ยิ่งทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า ยิ่งได้มากก็ยิ่งให้มาก ยิ่งให้มากก็ยิ่งได้มาก หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า ยิ่งให้ก็ยิ่งเพิ่มสวนทางกันกับ ยิ่งให้ก็ยิ่งหมด หลังจากเชื่อมโยงเหตุผลย้อนกลับไปยังชีวิตในช่วงเริ่มแรก ทำให้สรุปอย่างมั่นใจได้ว่า เป็นเพราะฉันเดินทวนกระแสสังคมอย่างชัดเจนมาแต่แรก จึงช่วยให้ตนมาถึงจุดนี้ได้

มาถึงช่วงหลังๆ คนส่วนใหญ่มักมองเห็นหน้าฉันเป็นกล้วยไม้กันไปแทบจะหมดไม่ว่าตนจะเดินทางไปร่วมงานด้วยเรื่องอะไร มักมีผู้เข้าใจว่า ฉันไปเรื่องกล้วยไม้ แต่มันก็เป็นความจริงที่ช่วยให้รู้ว่า คนในสังคมส่วนใหญ่ยึดติดอยู่กับเปลือกนอก และธรรมชาติของคน ลงได้ยึดติดยอมมองทุกสิ่งเห็นได้แต่เพียงเปลือกนอกมากกว่าการเจาะทะลุลงไปถึงความจริง

จากช่วงที่ผ่านมา มักมีคนถามฉันว่า เหตุใดจึงจับเรื่องกล้วยไม้ และลงมือทำอย่างจริงจังจนมาตลอดชีวิต ?

อาจเป็นเพราะว่า ฉันเคยพูดไว้ในที่ต่างๆ เป็นช่วงๆ ว่า ตนไม่ได้เรียนวิชากล้วยไม้มาจากสถาบันการศึกษาไหนเลย ถ้าจะถามว่า เรียนอะไรมา ? ก็คงขอบอกตามตรงว่า ฉันเรียนเรื่องแร่และหินฐานความรู้มาถึงเรื่องดิน โดยเหตุที่ช่วงนั้น ตนรักวิชาเคมีเป็นหัวใจ เพราะยิ่งนำมาคิดก็ยิ่งสนุก ทำให้เพลิดเพลินอยู่กับเหตุและผลซึ่งแฝงอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงอันเป็นธรรมชาติของแร่ธาตุต่างๆ จนกระทั่งในที่สุดก็พบความจริงว่า ดินคือพื้นฐานสังขรรณของทุกชีวิต

ที่พูดเช่นนี้ก็เพราะต้องการให้ผู้ฟัง นำไปคิดค้นหาความจริงด้วยตัวเองว่า เหตุใดจึงมีคนยอมรับนับถือเรื่องกล้วยไม้ จนกระทั่งแพร่กระจายไปทั่วโลก แล้วยังสานไปถึงเรื่องอื่นๆ ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ทั้งๆ ที่ฉันไม่ได้เรียนมาโดยตรง

ฉันเชื่อว่า ประเด็นคำถามที่พูดทิ้งไว้ ผู้ที่คิดและปฏิบัติแบบทวนกระแสไม่ได้ ก็คงยังมองไม่เห็นความจริง ทำให้หาคำตอบได้ยากอย่างแน่นอน

ความจริงแล้ว การที่ฉันเริ่มต้นจับงานกล้วยไม้อย่างจริงจัง ทั้งๆ ที่ตนไม่ได้เรียนมาก่อน แล้วยังไม่มีใครมาจ้างวานให้ทำ คงมีแต่กระแสต่อต้านจากคนส่วนใหญ่ในสังคม ทำให้ตนต้องควักเงินรายได้ส่วนตัวออกมาใช้จ่ายเพื่อมุ่งหาความรู้ นำออกเผยแพร่สู่เพื่อนมนุษย์ ทั้งๆ ที่ช่วงนั้นตนก็มีรายได้ไม่มากนัก อีกทั้งมีนิสัยไม่ชอบขอคนอื่น

ฉันขอสารภาพความจริงว่า **ฉันไม่ได้มุ่งความสำคัญไปที่กล้วยไม้มากไป** กว่า**การมองที่เพื่อนมนุษย์ซึ่งควรจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข**

นอกจากนั้นฉันยังมองเห็นว่า ช่องทางทำงานเรื่องกล้วยไม้ มันเปิดโอกาสให้ **ตนเดินทวนกระแสสังคมอย่างทำทนายมาก** ทั้งนี้และทั้งนั้น **ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวร่วมกับความมีสติ** ย่อมมีผลสนับสนุนให้รากฐานตัวเองมีความลึกซึ้งอีก **ทั้งแข็งแกร่งยิ่งขึ้น**

พื้นฐานรองรับการทำงานที่สำคัญที่สุดคือคุณธรรมประจำใจ

ดังนั้น สิ่งที่ควรถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญ จึงหาใช่อยู่ที่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวเรื่องกล้วยไม้อย่างที่หลายคนเข้าใจไม่ หากอยู่ที่การเปิดโอกาสให้ตนเรียนรู้ความจริงจากคนทุกรูปแบบ ในเมื่อ **ฉันได้ประกาศอุดมการณ์ไว้แต่แรกว่า** ต่อไปนี้จะ **เปิดเผยความรู้ให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน** อย่างปราศจากการเลือกกว่า **ยากดีมีจน** รวมทั้งคนชาติไหนภาษาไหน **เริ่มต้นจากส่วนที่อยู่ใกล้ตัวออกไปอย่างมีเหตุมีผล**

บนวิถีทางดังกล่าวแล้ว ถ้าฉันขาดความเป็นตัวของตัวเองอย่างลึกซึ้ง เรื่องนี้ย่อมทำได้ยากมาก อาจจำต้องเลิกล้มความตั้งใจ หรือไม่ก็ถูกกระแสเดิมนกลบกลืนไปในที่สุดก็เป็นได้ ทำให้ไม่เกิดวันนี้ขึ้นเป็นแน่

เพราะเหตุว่า **ฉันเป็นคนที่ได้รับบริการหล่อหลอมมาแต่อดีต** รวมทั้งธรรมชาติซึ่งตนมีมาแล้วแต่กำเนิด ทำให้รากฐานจิตใจมีความมั่นคงแน่นอนหนา **มาถึงช่วงหลังๆ** แม้ว่าเวลาจะผ่านพ้นมากกว่า 72 ปี **ฉันยังเขียนภาพบ้านซึ่งตนเคยอยู่เมื่อครั้งอายุ 4 ขวบได้อย่างละเอียดโดยไม่มีภาพต้นแบบ**

ถัดมา **ฉันได้เขียนภาพย้อนหลังกลับไป 60 ปี** ซึ่งช่วงนั้นตนใช้ชีวิตเรียนอยู่ที่สถาบันการศึกษาเกษตรที่แม่โจ้ อันถือเป็นแห่งแรกของการศึกษากษัตริย์ของตนเอง

ซึ่งช่วงนั้น **ที่นั่นไม่มีน้ำประปา ไม่มีไฟฟ้า** คงมีแต่เสียงเรไรร่วมกับเสียงล้อเกวียน **เทียมวัวในยามค่ำคืนเป็นเสียงดนตรีซบกล่อม** รวมทั้งมีแสงเทียนไขกับฟิชใช้ป่าเป็นครูฝึกสอนที่มีชีวิตชีวา **ทำให้รู้สึกประทับใจอย่างสุดซึ้ง**

ฉันใช้ชีวิตลงทำงานหักร้างถางพง ขุดต่อไม้ ไถนา และเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็ลงเกี่ยวข้าวตั้งแต่เช้าตรู่ยันค่ำ **บางวันก็อยู่ท่ามกลางสายฝน บางวันก็อยู่ท่ามกลางแสงแดดแผดเผา** **ฉันยังจำได้ไม่ลืมว่า** ช่วงนั้น **ยามดวงอาทิตย์ใกล้อัสดงลงลับเหลี่ยมเขาตอยสุเทพ** **ฉันรักที่จะนั่งบนหลังควายซึ่งตนถือเสมือนเป็นเพื่อนชีวิต** **เดินเอื่อยๆ รับลมเย็นกลับหอพักอย่างมีความสุข**

สิ่งที่ได้เล่าให้ฟัง มันเข้าไปมีอิทธิพลฝังลึกอยู่ในวิญญาณฉันเองอย่างแนบแน่นมาตลอดจนถึงขณะนี้ แม้จะต้องมองย้อนกลับไปเป็นเวลา 60 ปี เพื่อค้นหาความจริง แต่มันก็ยังสามารถถ่ายทอดกลับออกมาเป็นภาพเขียนได้แทบทั้งหมด

ด้วยเหตุนี้เอง หลังจากเหตุการณ์ต่างๆ ได้กำหนดให้วิถีชีวิตฉันต้องเข้ามาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในกรุงเทพฯ. ซึ่งช่วงนั้นใช้หลักสูตร 5 ปีเต็ม มันทำให้ฉันรู้สึกอย่างเป็นธรรมชาติ คล้ายกับว่า พอแล้ว มันพอแล้วสำหรับการที่ตนจะเดินหน้าต่อไปอีก เพื่อให้สูงยิ่งขึ้น

ฉันจบจากมหาวิทยาลัยออกมาด้วยคำถามที่ค้างคาอยู่ในหัวใจตัวเองว่า ชีวิตนี้มันคืออะไรกันแน่ ? แต่ก็ยังไม่ได้ระบายออกมาเป็นคำพูดหรือตัวอักษร นอกจากคำถามซึ่งฝังอยู่ในหัวใจอย่างเงิบๆ ว่า ตนได้อะไรที่มีคุณค่าแก่ชีวิตออกไปจากสถาบันการศึกษาบ้าง ?

มันคงไม่ใช่ได้ความเป็นทาสวัตถุซึ่งทำให้หลงตัวเองและลืมตัวออกมาซะ ! ไม่เช่นนั้นแล้ว ฉันคงสูญเสียความเป็นคนซึ่งตนรักยิ่งชีวิตไปอย่างไร้ความหมาย ฉันเริ่มรู้สึกตัวว่า แท้จริงแล้วชีวิตในมหาวิทยาลัย มันไม่ได้ให้สิ่งที่ฉันต้องการอย่างแท้จริง แม้แต่น้อย นอกจากถูกยึดเยียดให้ตนรับเอาสิ่งสมมุติเข้าไปมากขึ้นเท่านั้นเอง

ด้วยเหตุนี้เอง ที่ทำให้ฉันคิดดิ้นรนหาอิสรภาพต่อไปอีก เพื่อต้องการเลือกวิถีทางเดินซึ่งควรจะเป็นตัวของตัวเอง ก่อนที่ชีวิตอันมีคุณค่าจำต้องจมปรักลงไปอย่างน่าเสียดายที่สุด แต่ตนก็ไม่คิดจะพูดโต้แย้งใคร คงมุ่งมั่นปฏิบัติอย่างดีที่สุด รวมทั้งเก็บสะสมข้อมูลใส่ใจไว้เป็นความรู้

เธอที่รักของฉัน ฉันเริ่มต้นมองเห็นความจริงได้แล้วตั้งแต่ช่วงที่ตนเรียนอยู่ในโรงเรียนว่า สิ่งซึ่งอยู่ในตำราก็ดี ในตัวครูก็ดี มันเป็นของจริงสำหรับตัวเอง หากใช้เป็นของจริงสำหรับฉันไม่ ตนจึงมีธรรมชาติที่ไม่ยึดติดอยู่กับมันมาตลอด

สิ่งนี้ใช่หรือเปล่า ที่น่าจะถือว่าเป็นคุณสมบัติของผู้ซึ่งควรได้รับการยอมรับว่าสามารถพึ่งตนเองได้ ถ้าเป็นจริงย่อมหมายความว่า น่าจะเป็นผู้ที่ไม่เชื่อใครง่ายๆ จนกว่าจะค้นหาเหตุผลได้ด้วยตนเอง แม้การเชื่อตำราและครูสอน นอกจากเป็นผู้ที่มีใจตรงกันให้มั่นใจได้จริงๆ เท่านั้น

เธอที่รักของฉัน ฉันมองเห็นความจริงแล้วว่า เราจะไปจริงจังกับสิ่งซึ่งตนได้รับจากห้องเรียน จากตำรา แม้จากครูอันเป็นเพียงสิ่งสมมุติไปทำไมกัน สู้มุ่งแสวงหาสิ่งซึ่งตนต้องการ จากวิถีทางที่เกิดจากการคิดได้เองมิตดีกว่าหรือ? สิ่งนี้แหละที่ฉันตัดสินใจเลือกทางเดินของตัวเอง จากรากฐานที่แข็งแกร่งมากขึ้นเรื่อยๆ

ดังนั้น หลังจากผ่านออกมาจากอกมหาวิทยาลัยแล้ว แม้มีคนเอาตำแหน่งอาจารย์ซึ่งผูกพันไว้ด้วยระบบราชการมาล่อ ซึ่งหมายความว่าถ้ายอมรับ ตนจะต้องอยู่ในกรุงเทพฯ.

อันเป็นดั่งแห่งวัตถุและอำนาจ ฉันจึงตัดสินใจหวนกลับไปอยู่แม่โจ้จากหัวใจที่เด็ดเดี่ยว
จริงๆ

เพราะรู้ว่าที่นั่น ตนจะคิดสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ได้อย่างอิสระ โดยไม่จำเป็นต้อง
เดินตามกันใครทั้งนั้น

แม้ฉันจะรูล่วงหน้าแล้วว่า ถ้ากลับไปทำงานที่นั่น ตนจะต้องรับสภาพการทำงาน
เช่นเดียวกับกับคนงานในไร่ แต่ฉันก็จะเห็นแก่ตำแหน่งหัวหน้า แล้วเอาอิสรภาพอันถือ
เป็นสิ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับชีวิตตนไปแลกกับมันกระนั้นหรือ เพราะความแข็งแกร่งของ
รากฐานจิตใจ มันทำให้ฉันมีนิสัยเอาชนะใจตัวเองเป็นธรรมชาติ ตนจึงยอมเอาศักดิ์ศรี
ความเป็นคนไปแลกกับสิ่งที่มีคนอื่นเอามาหล่อไม่ได้อย่างเด็ดขาด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าฉันจะมีรากฐานที่ลึกซึ้งและแข็งแกร่ง แต่ตนก็เป็นคนสุภาพ
อ่อนโยน และดีกับทุกคนอย่างไม่เลือกพรรคเลือกพวก และไม่เลือกกว่าใครจะยากดีมีจน
อย่างไร

ในที่สุดฉันก็มีโอกาสหวนกลับไปใช้ชีวิตที่แม่โจ้อีกครั้งหนึ่งสมกับที่ตนปรารถนา แต่
การไปครั้งนี้ ชีวิตฉันมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งตนจะต้องยอมรับความจริง เพราะแทนที่จะไป
ในสภาพนักเรียนเช่นครั้งก่อน ฉันไปพร้อมกับปริญญา และมีภรรยาที่แม่บังเกิดเกล้า
ร่วมไปด้วย

ทำให้ชีวิตขาดอิสรภาพไปส่วนหนึ่ง เพราะต้องแสดงความรับผิดชอบกับสิ่งซึ่งตน
ได้กระทำไว้ แม้การมีปริญญาติดตัว ฉันก็ไม่คิดว่าตนมีเสื่อครุฑและปริญญาบัตรไปอวด
คนอื่น โดยเหตุผลที่ว่า ในใจนั้นฉันสลัดมันออกแล้วตั้งแต่ยังไม่ได้รับ เพราะจริงๆ แล้ว
ตนไม่เคยสนใจสิ่งเหล่านี้ คงมีแต่ความรู้สึกแน่วแน้อยู่กับการค้นหาความจริงจากการใช้
ทุกสิ่งซึ่งอยู่ในระดับพื้นดินเป็นครูสอนมาตลอดชีวิต

จริงๆ แล้ว สมัยที่ฉันเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จนกระทั่งจบหลักสูตร
มหาวิทยาลัยก็ยังไม่มียี่เสื่อครุฑ และตนก็ไม่เคยคิดเลยว่า มหาวิทยาลัยน่าจะเหมือนที่อื่น
ยิ่งไปกว่านั้น ฉันยังไม่สนใจคิดด้วยซ้ำไปว่า ตนเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นชีวิตที่สูงส่ง
และรู้มากกว่าคนทั่วไป ไม่เช่นนั้นตนคงไม่มีความสุข อ่อนน้อมกับทุกคนหรือเออเอ๊ย

ถึงกระนั้น หลังจากกลับไปทำงานที่แม่โจ้ ยิ่งใช้ชีวิตลงไปอยู่กับพื้นดินร่วมกับคน
งานในไร่ และทำทุกอย่างนับตั้งแต่ หาบน้ำ แยกปุ๋ย ฟันดินร่วมกับคนงาน กลับถูกคน
ระดับหัวหน้านึกเขม่นอยู่ในใจจนฉันรู้สึกได้จากสัญชาติญาณที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน

เสมือนว่าไฉนมันมีปริญญาติดตัวมา แต่กูไม่มี นอกจากนั้นยังมีคนงานให้
ความรักความเคารพอย่างลึกซึ้ง มีภักดีสอนใจบทหนึ่งซึ่งกล่าวไว้ว่า จงทำดีแต่อย่า
เด่นจะเป็นภัย การปฏิบัติตัวของฉันซึ่งเกิดจากรักความจริงใจมันทำให้ตนทำแล้วมี
ความสุข

ฉันเป็นคนมองสิ่งต่าง ๆ เห็นได้สองด้าน จึงช่วยให้ตนมองเห็นสัจธรรมชัดเจนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

แม้ภักขิตบพนี้ ถ้ามองเห็นสองด้าน ย่อมพบความจริงได้ว่า ฉันไม่ต้องการความเด่น แต่ทำจากรากฐานความรักพื้นดินสานถึงความรักคุณค่าเพื่อนมนุษย์ที่ใช้ชีวิตอยู่ในระดับพื้นดินด้วย ตนจึงทำเพราะมีความสุข ไม่ใช่ทำเพราะ ความอยากเด่น

ฉันจึงไม่สนใจกับเรื่อง ความเด่นซึ่งทำให้ตนถูกเขม่นจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า เมื่อไม่สนใจย่อมไม่คิดร้ายกับใคร ใครจะคิดอย่างไร ทำอย่างไรกับตน ตนจึงไม่ถือสา ถ้าเป็นเรื่องส่วนตัวแล้ว ฉันดีกับทุกคนทั้งนั้น สิ่งเหล่านี้เกิดจากรากฐาน ความเป็นตัวของตัวเอง อย่างมีเหตุมีผล ถ้าเธอแต่ละคนมีสิ่งนี้อยู่ย่อมเห็นได้เอง

แม้จะยืนอยู่ท่ามกลางสภาพอย่างไรก็ตาม มันทำให้มีความสุขมากกว่าความรู้สึกหัวนไหวต่อสิ่งต่าง ๆ หัวใจฉันเริ่มรู้สึกฟองโต เกิดพลังทำงานชนิดที่อาจเรียกได้ว่า ทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้กับงานซึ่งตนรับผิดชอบ แทบจะทั้งชีวิตก็ว่าได้

ช่วงนั้นในด้านการปฏิบัติก็ได้เริ่มแยกออกจากกันเป็นสองด้านให้เห็นได้ ด้านหนึ่งคืองานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องพืชผักพันธุ์ใหม่ๆ แดงโม ยาสูบ และข้าว รวมทั้งไม้ผล ซึ่งเป็นงานที่มีทางการกำหนด กับอีกด้านหนึ่งคือ งานในอุดมการณ์ ซึ่งตนเริ่มเห็นจากความไม่ชอบธรรมของคนในวงการกล้วยไม้ จึงเริ่มจับงานเรื่องนี้โดยมีเจตนารมณ์ที่จะต่อสู้กับสิ่งซึ่งตนไม่เห็นด้วย

ฉันทุ่มเทให้งานทั้งสองด้าน แม้จะแยกกันอยู่ ดังที่เรียกกันว่า งานประจำ กับงานซึ่งทำแบบอาสาสมัคร ดังนั้น การที่ฉันจับเรื่องกล้วยไม้จึงไม่ได้มีจิตใจอยู่แค่กล้วยไม้เท่านั้น หากอยู่ที่ความรักในสัจธรรมของชีวิตมนุษย์อันเป็นสิ่งซึ่งลึกซึ้งเกินกว่าที่หลาย ๆ คนมองเห็น

แต่แรก ตนก็แบ่งเวลาแยกออกจากกัน แต่แท้จริงแล้ว ภายในรากฐานตัวเองมันเป็นหนึ่งเดียวกัน ที่ทำให้ช่วงหลัง ๆ ฉันมักพูดกับหลายคนว่า ความจริงแล้วงานประจำกับงานอดิเรกก็เป็นสิ่งเดียวกัน เพราะวิถีชีวิตและการทำงานของฉัน มันเปลี่ยนมาสู่สภาพที่สานถึงกันจนเป็นเนื้อเดียวกันได้ ตนจึงมุ่งมั่นทำงานมาจนกระทั่งมองไม่เห็นเส้นเกษียณ

พูดถึงงานศึกษาค้นคว้าเรื่องกล้วยไม้ ซึ่งช่วงนั้นทั้งคนและระบบทางการต่อต้านมาก ๆ ฉันจึงต้องใช้เวลาระหว่างช่วงคำคืนจุดตะเกียงทำอย่างมึนเมา เพราะที่นั่นยังไม่มีไฟฟ้าใช้

เรือนกล้วยไม้หลังแรกในชีวิต ก็ได้เก็บเอาต้นไม้ตายแล้ว ล้มอยู่ข้างทางเดิน มาใช้ทำเสาและโครงสร้าง และเก็บเอาทางมะพร้าวแห้งซึ่งหลุดร่วงลงมาจากต้นในบริเวณหลังบ้านพักของหลวง มาใช้มุงหลังคาพรางแสงแดด

ฉันหากล้วยไม้พันธุ์พื้นเมือง ซึ่งช่วงนั้นคนทั่วๆ ไปยังเป็นกลุ่มเศรษฐกิจมีเงินมองข้าม ไปอย่างไม่สนใจ ไปเน้นความสำคัญอยู่กับกล้วยไม้ที่สั่งมาจากเมืองนอก ตนจึงสามารถหา ไปโดยไม่ต้องลงทุนมาก เอามาใช้ในการค้นคว้าหาความรู้อย่างท้าทายจริง ๆ

แต่แล้วในที่สุด อยู่มาวันหนึ่งฉันก็ถูกอำนาจทางกรุงเทพฯ.สั่งให้ย้ายครอบครัวกลับ ไปยังเขตผลว่า เพราะเรียนเก่งและทำงานอย่างจริงจัง จึงต้องการให้มารับงานวิจัยเรื่อง อีกรื่องเป็นงานระดับชาติ โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นปูพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาพันธุ์

ทั้งนี้และทั้งนั้น น่าจะเป็นเพราะเหตุว่า ในสายงานประจำ ฉันได้ทุ่มเทความคิด ตีบทสิ่งใหม่ๆ จากการริเริ่มโครงการวิจัยเรื่องต่างๆ รวมทั้งลงทำงานอยู่กับพื้นดิน ซึ่งคน ทั่วไปมองเห็นได้ชัด กิตติศัพท์นี้คงจะไปถึงหูผู้บริหารทางกรุงเทพฯ. ทั้งๆ ที่ผู้มีอำนาจที่ นั้นนึกเขม่นอยู่ในใจมาตลอด

คนคิดแบบทวนกระแส หรือว่ากระแสทวนความคิดกันแน่ ?

หลังจากถูกสั่งย้ายเข้ากรุงเทพฯ. ทำให้เกิดความคิดขึ้นในใจแบบ คนขวางโลก ว่า รุ้ยยังงี้แกล้งไม่ทำงาน หรือ ทำงานไม่ให้มันมีผลงานเป็นที่พอใจใคร จะได้ไม่ คุ้มทุนต้องการเรา แต่มันก็ขัดกันกับธรรมชาติของตัวเอง ซึ่งฉันคงทำไม่ได้

พอพูดถึงเรื่อง คนคิดแบบขวางโลก ทำให้คิดถึงคำว่า คิดแบบเดินทวน กระแสสังคม หลังจากนำประเด็นนี้มาชี้ให้เห็นตัวอย่าง ทำให้มองเห็นชัดเจนว่า ทั้ง สองเรื่องมีความหมายต่างกัน คนคิดแบบขวางโลกน่าจะหมายถึง โลกที่อยู่ในใจตัว เอง หาใช้มองที่โลกภายนอกไม่

ขวางโลกภายนอก คือผู้ที่อยู่อย่างมีเหตุผล สามารถเดินทวนกระแสสังคมได้อย่างรู้ คุณค่าของตัวเอง ส่วนการขวางโลกภายในจิตใจ หมายถึงคนที่เดินตามกันคนอื่น ทำให้ คุณค่าความเป็นคนสูญสิ้นมากขึ้นเรื่อยๆ ดังเช่นที่เราพบเห็นกันได้ทั่วไปในปัจจุบัน

ช่วงนั้น การปฏิบัติจากร่างกายฉันเองยังคงยอมตามอำนาจ แต่ในใจก็ครุ่นคิดมา ตลอดว่า วันหนึ่งข้างหน้า เมื่อสบโอกาสเหมาะ ตนจะหวนกลับไปใช้ชีวิตอย่างนั้นอีก ฉัน เก็บความรู้สึกนี้ไว้ในส่วนลึกของหัวใจเรื่อยมา ประกอบกับรากฐานตัวเองค่อนข้างลึกมาก สิ่งนี้จึงไม่หายไปไหน นี่คือของจริงซึ่งตนตระหนักเสมอว่า พึ่งต้องรักษาไว้อย่างสุดชีวิต

อย่างไรก็ตาม แม้ช่วงถัดมาจะทำให้ฉันอยู่อย่างฝืนธรรมชาติในตัวเอง แต่อย่าง น้อยขั้นแรก ปัญหาก็ได้สอนให้ตนรู้สัจธรรมของชีวิตว่า มนุษย์ควรมีการดิ้นรนหา อิศรภาพเพื่อคืนสู่ธรรมชาติซึ่งแต่ละคนมีอยู่ในหัวใจตนเองอย่างแท้จริง

วิถีทางที่หลุดพ้นจากภาวะครอบงำปัญญา

ในที่สุดช่วงนั้น ฉันก็เริ่มมองเห็นทางออกทางใหม่ ซึ่งคิดว่าน่าจะเหมาะสมกับสภาพความจริงขณะนั้น แม้อาจยังก้าวไปไม่ถึงจุดซึ่งเป็นเป้าหมาย มันกำหนดให้ฉันหันมามุ่งเรียนรู้ธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์ ซึ่งดำรงชีวิตอยู่รอบข้าง โดยที่มีการเปลี่ยนหน้ากันเข้ามาให้ตนมีโอกาสสัมผัส ทั้งด้านความคิดและรูปลักษณะอย่างหลากหลาย

ทำให้ตนมองเห็นภาพใหม่ขึ้นมาอีกว่า ถ้าต้องการเรียนรู้ธรรมชาติจริง น่าจะลึกลงไปที่ไหนก็เรียนได้ทั้งนั้น แต่ควรเรียนจากรากฐานจิตใจตัวเองอย่างอิสระ หากตนยังมีจิตวิญญาณที่มุ่งแสวงหาความจริง ซึ่งแต่ละคนจะสามารถรักษาสิ่งนี้ไว้ได้ ฟังต้องเริ่มต้นจากการรักษาธรรมชาติในตนเองเอาไว้อย่างสุดชีวิตให้ได้ก่อนอื่น

ดังเช่นที่หลักธรรมได้ชี้ไว้ชัดเจนว่า จงสละชีวิตเพื่อรักษาธรรมะ

ช่วงหลังๆ ฉันเคยพูดไว้ในบางที่ว่า ยุคก่อนเคยมีสงครามอาวุธ ซึ่งเราพบความจริงว่า มีพระมหากษัตริย์และนักรบโบราณยอมสละชีวิตตายในสนามรบ แม้แต่ครอบครัวก็ยังยอมสละได้ แต่การตกเป็นทาสอาวุธยังไม่ลึกลงเท่ากับทาสจิตใจ

มาถึงช่วงนี้เหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นสงครามเศรษฐกิจ มีนักรบทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นบ้างหรือยัง ที่จะยอมตายคาแผ่นดินโดยไม่กลัวอดตาย แต่กลับได้ยื่นข้ออ้างซึ่งมักพูดว่า สมัยนี้ทำอย่างนั้นไม่ได้ เพราะถ้าทำคงต้องอดตาย บางครั้งอ้างว่า ขึ้นทำอย่างนั้นจะทำให้ครอบครัวอยู่ไม่ได้ เสมือนการนำครอบครัวมาอ้างเพื่อความเห็นแก่ตัวมากกว่า

คงจะต้องถามว่า คักดีศรีความเป็นคนมันสูญหายไปแทบไม่เหลือแล้วหรือ?

ทุกสิ่งย่อมมีสองด้านเป็นสัจธรรม สิ่งทีกล่าวนมาแล้วทั้งหมด หากมองเห็นความจริงได้อย่างลึกซึ้ง ย่อมมองเห็นเป้าหมายได้อย่างชัดเจนว่า คุณธรรม อันมีเหตุมีผลสืบสานมาจากจริยธรรม ซึ่งได้จากการนำปฏิบัติด้วยความจริงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เน้นความสำคัญเริ่มจาก ชนรุ่นหลัง และผู้ซึ่งชีวิตยังอยู่ในสภาพด้อยโอกาสกว่าตน

กับอีกด้านหนึ่งมุ่งที่การปฏิบัติซึ่งเกิดจากอิสรภาพภายในรากฐานตัวเอง หากจะต้องตกเป็นทาสวัตถุอันมีเหตุมาจากผู้อื่น ควรตัดสินใจยอมสละชีวิตเสียยังดีกว่าอยู่ต่อไป เช่นวัตถุที่เป็นเครื่องมือให้คนอื่น ใช้งานทำให้ชีวิตตัวเองสูญเสียคุณค่าไปอย่างไร้ความหมาย

ช่วงหลังๆ ฉันมักตั้งคำถาม ถามเขาวชนคนรุ่นหลังที่เขามาร่วมงานกับตนเพราะความรักความศรัทธา ทำให้รู้จักกันอย่างดีว่า ถามจริง ๆ เอะ ฉันเป็นคนเก่งเรื่องกล้วยไม้ อย่างที่คนไทยส่วนใหญ่เข้าใจกันหรือเปล่า?

โดยที่ตัวฉันเองรู้ดี และเชื่อว่าผู้ถูกถามซึ่งรู้ใจฉันอยู่แล้วย่อมรู้ดีด้วย ดังนั้นการถามจึงน่าจะมีเหตุผลกระตุ้นให้เกิด การทบทวน จากทั้งสองด้าน เพื่อกระชับความเข้าใจ แก่กันและกันมากกว่า

ฉันสารภาพความจริงกับตัวเองมานานพอสมควรแล้วว่า ฉันไม่ได้เก่งกาจเรื่อง กล้วยไม้อย่างที่หลายต่อหลายคนเข้าใจ ไม่เช่นนั้นแล้ว ผลงานกล้วยไม้ซึ่งตนมุ่งมั่นปฏิบัติ คงจะกระจายออกไปทั่วโลกไม่ได้อย่างแน่นอน แต่สิ่งซึ่งมีอยู่ในจิตวิญญาณฉันมันลึกซึ้ง และมีความสำคัญยิ่งกว่ากล้วยไม้มาก

ใครที่มีจิตวิญญาณสื่อถึงสิ่งซึ่งมีอยู่ในหัวใจฉันได้ ย่อมนำไปใช้ประโยชน์ในการ สร้างสรรค์งานให้มุ่งไปสู่เป้าหมายได้อย่างแท้จริง ดังนั้นเธอแต่ละคนจะเริ่มต้นจับงาน เรื่องอะไรก็ได้ หากมีสิ่งนี้อยู่ย่อมนำไปสู่ผลสำเร็จได้ทุกเรื่อง ไม่เพียงแต่เรื่องกล้วยไม้เท่านั้น

ถ้าฉันจะบอกกับเธอแต่ละคนว่า ตราบใดที่มองเห็นสัจธรรมซึ่งมีเหตุมีผลเชื่อมโยง ลงถึงพื้นดินถิ่นเกิดของตัวเอง เธอย่อมมองเห็นฉันได้เสมอ แม้ว่าในที่สุด ชีวิตและร่างกายฉันอาจจากโลกนี้ไปแล้วนานแค่ไหนก็ตาม มันหาใช่เป็นสิ่งซึ่งควรถือเป็นเงื่อนไขไม่

หน้าที่ของฉันระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงเป็นเพียงผู้ให้กำลังใจแก่เธอทุกคนผู้เริ่มมองเห็นทางได้แล้ว แต่การให้กำลังใจที่ฉันเชื่อว่าจะได้ผลดีที่สุด คงจะหมายความว่า การ มุ่งมั่นทำงานจากความจริงใจซึ่งมีต่อทุกคน และเพียรพยายามอย่างที่สุด ที่จะรักษา รากฐานจิตใจตนเองให้มีอิสระอยู่ได้ตลอดไป

โดยเหตุที่เชื่อว่า การปฏิบัติจากใจจริงและมุ่งมั่นปฏิบัติจากของจริงคือสัจธรรมชาติ ซึ่งสามารถถ่ายทอดคุณธรรมอย่างได้ผลที่สุด ดังนั้น สิ่งนี้ควรถือว่า คือธรรมชาติซึ่งแต่ละคนควรสนใจแสวงหา

ฉันเชื่อในเหตุผลว่า ทุกคนที่เกิดมามีโอกาสเรียนรู้และสามารถรู้ได้เท่าเทียม กันหมด แม้อาจถึงจุดนี้ต่างกันด้วยกาลเวลาและรูปแบบแห่งกรรม ผู้ที่เข้าใจได้แล้วย่อมรู้ว่า ความแตกต่างดังกล่าวคือธรรมชาติของมวลมนุษย์ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน

ในเมื่อธรรมชาติได้สะท้อนให้เห็นวิถีการเปลี่ยนแปลงของสรรพชีวิตและสิ่งทั้งหลาย อย่างเป็นวัฏจักร ชีวิตฉันจึงยังคงมีความหวังอย่างชัดเจนว่า สักวันหนึ่งตนคงมีโอกาสกลับ ลงไปอยู่กับพื้นดินอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งครั้งนี้น่าจะอยู่ท่ามกลางผู้มีใจตรงกัน แนบแน่นมากกว่า ครั้งก่อน อันควรมีผลช่วยให้ตนสามารถอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนตลอดไป

อย่างไรก็ตาม ในเมื่อทุกสิ่งย่อมมีสองด้าน นอกจากความหวังในด้านที่กล่าวแล้ว ย่อมมีอีกด้านหนึ่งซึ่งลงสู่พื้นดินเมื่อชีวิตสิ้นสุดลงแล้ว ทำให้ลงถึงเองอย่างเป็นธรรมชาติ อยู่แล้ว

จินตนาการร่วมกับความใฝ่ฝัน ที่มุ่งสู่คุณค่าอย่างแท้จริง

หวนกลับไปพิจารณา จินตนาการร่วมกับความใฝ่ฝัน ซึ่งแต่ละคนควรมีอยู่ในจิตวิญญาณมาแต่กำเนิด ถ้ารู้จักนำมาใช้อย่างรู้คุณค่า ร่วมกับการพัฒนาให้รากฐานสามารถเจริญงอกงามหยั่งลึกซึ่งยิ่งขึ้น จากการมุ่งมั่นทำงานด้วยความรักเพื่อนมนุษย์ และคงความซื่อสัตย์ต่อตนเองเอาไว้ให้มั่นคงอยู่ได้ ย่อมช่วยให้แต่ละคนมุ่งวิถีชีวิตไปสู่สิ่งซึ่งตนปรารถนาอันเป็นสัจธรรมได้เสมอ

ฉันขอฝากสิ่งซึ่งตนเชื่อว่าเป็นสัจธรรมไว้เป็นสมบัติทางปัญญา ให้แต่ละคนนำไปพิจารณาค้นหาความจริง เพื่อจะได้ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติ ให้มีวิถีทางมุ่งไปสู่ความสุขร่วมกันได้ ไม่ว่าใครจะยืนอยู่ที่จุดไหนก็ตาม

ครู หาใช้รูปแบบ อันเป็นเพียงสิ่งสมมุติซึ่งมีคนเป็นผู้กำหนดขึ้นไม่

ครู คืออุดมการณ์ซึ่งธรรมชาติได้มอบให้มากับวิถีชีวิตทุกคน ผู้มีโอกาสเติบโตเป็นผู้ใหญ่ยิ่งขึ้นอย่างเสมอเหมือนกันหมด

ครู ผู้คู่ควรแก่การได้รับการยอมรับจากสังคมอย่างสมศักดิ์ศรี หมายถึงผู้ที่สอนชนรุ่นหลังและคนทั่วไป จากการปฏิบัติตนอย่างรู้เหตุรู้ผล หรืออาจกล่าวได้ว่า ไม่ว่าใครจะอยู่ที่ไหน มีสภาพอย่างไร และทำงานอะไรก็ตาม ครูคือผู้สอนคนจากการอุทิศสิ่งซึ่งเป็นความจริงของชีวิตตนเองเท่าที่นำปฏิบัติมาแล้วในอดีตอย่างบริสุทธิ์ใจ หากผู้ใหญ่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ย่อมมีเหตุผลสอดคล้องกันกับคำกล่าวที่ว่า ครูคือผู้ที่สร้างโลกอย่างแท้จริง

นอกจากนั้น ในมุมมองกลับ ย่อมรู้ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า วิธีการเปลี่ยนแปลงของทุกชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลาย มีทิศทางที่หมุนวนเป็นธรรมจักร แม้การมุ่งมั่นสั่งสมคุณธรรมมาแล้ว อาจทำให้ชีวิตตนจำต้องตกต่ำลงไปอีก ในที่สุดย่อมถึงจุดเกิดผลดีแก่ตนเอง ช่วยให้มั่นคงยิ่งขึ้น ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าการสั่งสมคุณงามความดีไว้กับใจตัวเองเป็นสิ่งไม่ตาย.